

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله رب العالمين و صلى الله على سيدنا محمد وآله الطاهرين

اللهم عجل لوليک الفرج

موضوع روز یازدهم ماه رمضان مان در بحث دعا بود، با توجه به اهمیت بحث و این که مطلب در روز گذشته ناتمام ماند، فکر کردم بد نیست این چند روز آینده ادامه بحث را محضر تان تقدیم کنیم. ان شاء الله بعد از پایان بحث دعا، وارد دنباله خطبه ی شریف شعبانیه بشویم.

در موضوع اهمیت دعا و امر به دعا، دیروز صحبت هایی را محضر تان تقدیم کردیم. اما این که در چگونگی دعا و شرایط دعا و شرایط استجاب و وظایف ما در موضوع دعا چی هست؟ حرف خیلی برای گفتن داریم، یعنی ائمه معصومین **علیهم السلام** و خود خاتم انبیاء **صلی الله علیه وآله** در این باب مطلب فراوان دارند که اگر قرار باشد کسی این

بحث را پیگیری کند، حداقل یک ماه رمضان بایستی در این موضوع سخن گفت تا مطلبی جمع آوری بشود و سر و سامانی پیدا کند. ولی در حد همین چند دقیقه فرصت کوتاهی که داریم، بعضی نکات را خدمت تان تقدیم می کنیم.

اولین مطلبی که در روایات خیلی توصیه کرده اند، فرموده اند: در هنگام راحتی با درگاه الهی ارتباط تان را داشته باشید تا هنگام سختی دعای تان مستجاب بشود. تعبیر زیبایی هست، گاهی اوقات کسانی که هیچ وقت دعا نمی کردند، وقتی صدای شان به آسمان بلند می شود، ملائکه از هم سؤال می کنند که این صدای کیه؟ صدای غریبه ایست، تا به حال نشنیدیم همچین صدایی را! یعنی این ناآشنا بودن خودش یک پوئن منفی است. لذا در حدیث شریف قدسی نقل کرده اند که خدای متعال به داوود پیامبر وحی فرمود که: **"أَوْحَى اللَّهُ - تَبَارَكَ وَ تَعَالَى إِلَي دَاوُودَ عَلَيْهِ السَّلَام: يَا دَاوُودُ اذْكُرْنِي فِي أَيَّامِ سَرَائِكَ كِي أَسْتَجِيبَ فِي أَيَّامِ ضَرَائِكَ؛"** در هنگام راحتی خودت به درگاه من دعا کن تا هنگام سختی ها من دعای تورا به اجابت برسانم. گاهی اوقات در دعاها اصرار دارند که برای هر موضوعی در خانه ی خدا بیایید، در واقع دعا را بهانه کنید، برای ارتباط با خدا. لذا به حضرت موسی ابن عمران پیامبر اول الامر فرمان رسید که: **" يَا مُوسَى سَلْنِي كُلَّمَا تَحْتَاجُ إِلَيْهِ "** هر چه نیاز داری بیا در خانه ی من! در خانه ی خدا را رها نکن

جامع الاحادیث الشیعه، ج ۱۵، ص ۲۰۷، ح ۲۹ / مستدرک الوسائل، ج ۵، ص ۱۸۰^۱

مجلسی، محمد باقر، بحار الانوار جلد ۹۰، صفحه ۳۰۳، و نیز حلی، ابن فحد، عده الداعی، صفحه ۹۸^۲

"حَتَّىٰ غَلَفَ شَاتِكَ وَ مِلِحَ عَجِينِكَ" حتی علوفه ای که برای گوسفندان نیاز داری و نمکی که برای غذای خودت احتیاج داری. در بعضی روایات داریم حتی بند کفشی که نیاز داری.

نکته ی دوم، این بحث است که خود دعا مقدمه ی اجابت است. یعنی اگر کسی به دعا وادار بشود، توفیق به دعا پیدا کند این توفیق مقدمه ی اجابت است ان شاءالله. فرمودند که از حضرت علی علیه السلام در غررالحکم: "مَنْ قَرَأَ بَابَ اللَّهِ سُبْحَانَهُ فُتِّحَ لَهُ"^۳ کسی که در خانه ی خدا را بزند، بالاخره این در به روی او باز خواهد شد یعنی اعتقاد به این مطلب که دعا تأثیرگذار است و خدای متعال که امر کرده که: "ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ"^۴، خلف وعده نمی کند، لذا در این باب فراوان احادیث داریم که اگر شما دعا کنید بالاخره یک روزی این دعا اثر خودش را خواهد گذاشت. اما این که در اجابت دعا چه شرطی نهفته است، اگر توفیقی باشد بعضی از شرایط را اشاره می کنیم و بقیه بحث را ان شاءالله می گذاریم برای فردا.

اولین شرطی که در اجابت دعا مطرح فرمودند: معرفت واقعی ما به توانایی خداست. اعتقاد به این که خداست که می تواند هر نفع و ضرری را به ما برساند و یا دور کند. لذا پیامبر از قول خدا نقل می کنند در حدیث شریف عده الداعی که: "کسی که بیاید و از من تقاضا کند و بداند که نفع و ضرر در دست من است او را اجابت خواهم کرد." یعنی علم و معرفت به این مطلب. از امام صادق علیه السلام سؤال کردند که چه می شود که ما دعا می کنیم اما به اجابت نمی رسد؟ مرحوم مجلسی در ۹۳ بحار نقل می کند. حضرت فرمودند: "لَا تَكُم تَدْعُونَ مَنْ لَا تَعْرِفُونَهُ" شما به درگاه کسی دعا می کنید که او را نمی شناسید، وقتی نمی شناسید، نتیجه اش همین است که دعای شما بی اثر می ماند.

نکته دوم و شرط دوم برای اجابت دعا، انجام کارهایی است که با آن دعا در واقع مرتبط است. حدیث زیبایی است که زیاد شاید شنیده باشند بزرگواران. حدیث نبوی است می فرمایند: "الدَّاعِي بِلَا عَمَلٍ كَالرَّامِي بِلَا وَتَرٍ"^۵ دعا کننده ای که دعا می کند و عمل نمی کند و هیچ گونه عملی به ازای دعای خودش ندارد و فقط دعای لفظی دارد، مثل تیر اندازی است که بدون کمان بخواهد تیراندازی کند. خب بدون داشتن کمان تیراندازی کردن کار ساده ای نیست، یا گاهی اوقات از امام صادق علیه السلام در همین باب داریم که می فرمایند: "علت اینکه شما دعای تان مستجاب نمی"

^۳ غرر الحکم/ ح ۳۱۵۵

^۴ سوره غافر/ آیه ۶۰

^۵ وسائل الشیعه، ج ۷، ص ۱۴۵

شود این است که شما وفای به عهد ندارید و به این آیه قرآن اشاره دارند "أَوْفُوا بِعَهْدِكُمْ" شما به عهد من وفادار باشید تا من هم به عهدم وفادار باشم. بعد می فرمایند: "وَاللّٰهُ لَوْ وَفَيْتُمْ لِلّٰهِ لَوْفَى اللّٰهُ لَكُمْ" به خدا قسم اگر شما وفادار به خدا باشید خدا هم به شما وفاداری می کند. پس عدم رعایت وظایفی که ما داریم باعث تأخیر می شود.

نکته سومی که در باب شرایط اجابت دعا می شود اشاره کرد، بحث پاکیزه بودن کسب و خوراک انسان است. یعنی درآمد انسان و آنچه انسان می خورد پاک و پاکیزه باشد، در این باب باز حدیث شریف نبوی داریم که "مَنْ أَحَبَّ أَنْ يُسْتَجَابَ دَعَاؤُهُ فَلْيُطَيِّبْ مَطْعَمَهُ وَ مَكْسَبَهُ" کسی که دوست دارد دعایش مستجاب بشود، درآمد و خوراک خودش را پاک قرار بدهد. در بعضی از روایا شریفه ت داریم که یک لقمه حرام باعث میشود تا ۴۰ روز دعای انسان مستجاب نشود، همچنین نسبت به حق الناس هم در این باب روایت داریم که اگر حق الناس به گردن انسان باشد، باعث عدم استجاب دعا می شود، بایستی مراقب بود که حق الناس گردن انسان نباشد.

چهارم شرطی که با بیان این شرط بحث را جمع می کنیم، بحث حضور قلب و رقت در دعاست. یعنی دعا در واقع یک فعل نفسی است که توسط زبان صورت می گیرد. در درون انسان باید حالت گدایی و تضرع به درگاه خدا باشد و آن تضرع و گدایی بر زبان جاری شود. می فرمایند که: "اعْلَمُوا أَنَّ اللّٰهَ لَا يَقْبَلُ دُعَاءَ عَنِ قَلْبٍ غَافِلٍ" باز حدیث شریف نبوی هست که پیامبر صلی الله علیه وآله می فرمایند: بدانید که خدا دعایی را که از قلب غافل صادر می شود نمی پذیرد.

و باز فرمودند: "اغْتَنِمُوا الدُّعَاءَ عِنْدَ الرَّقَّةِ فَإِنَّهَا رَحْمَةٌ" دعا را در زمان رقت قلب غنیمت بشمارید که آن جا جایگاه نزول رحمت خداست. پس بایستی قلب انسان در مقابل خدا خاضع و خاشع باشد که معمولاً آن خضوع قلبی همراه با اشک چشم هم خواهد بود. عموماً این گونه است که وقتی قلب می سوزد و آمادگی پیدا می کند اشک چشم هم جاری می شود. خداوند متعال را قسم می دهیم به حق حضرت زین العابدین، امام سجاد علیه السلام صاحب دعاها

فراوان از صحیفه سجادیه تا خمس عشر و تا دعای شریف ابوحمزه و سایر ادعیه که از این بزرگوار رسیده، خدای متعال به برکت آن بزرگوار به ما توفیق دعای واقعی عنایت بفرماید و به ویژه دعای بر فرج و سلامتی صاحب الزمان در رأس همه ی دعاها ی ما قرار بگیرد. و السلام علیکم و رحمہ الله برکاته

⁶ سوره بقره / آیه ۴۰

⁷ بحار الانوار، علامه مجلسی، مؤسسه الوفاء، البیروت، لبنان، ق، ج ۹۰، ص ۳۶۸

⁸ کتاب شریف عده الداعی

⁹ بحار الانوار، مجلسی، ج ۷۴، ص ۱۷۵

¹⁰ نهج الفصاحه ص ۲۲۶، ج ۳۷۳ - بحار الأنوار (ط-بیروت) ج ۹۰، ص ۳۴۷، ح ۱۴